

از نگاهی دیگر

دوازدهمین همایش علمی - پژوهشی حج

(۵ تا ۷ رجب ۱۴۳۳ - ۶ تا ۸ محرم ۱۳۹۱ - دانشگاه ام القریاء مکه)

رضا تقی زاده

برنامه‌های این همایش در ۶ محور، به شرح زیر بود:

- * مدیریت، اقتصاد و خدمات
- * محیط زیست و بهداشت
- * مدیریت کنترل جمعیت
- * آگاه‌سازی و اطلاع‌رسانی در حج
- * ارزیابی اطلاعات و کاربردی کردن آن‌ها
- * مهندسی عمران و کاربردی کردن آن

برنامه روز نخست

جلسه افتتاحیه همایش با حضور خالد فیصل بن عبدالعزيز آل سعود امیر مکه، رییس کمیسیون دانشکده خادم الحرمین در امور حج و عمره، مدیر کل دانشگاه ام القری و تعدادی از اساتید و علمای عربستان تشکیل گردید. پیش از ورود امیر مکه، تدابیر شدید امنیتی اتخاذ شده بود. بیش از یک پنجم سالن بسیار مجلل همایش را حضار اشغال کرده بودند و بقیه سالن خالی بود.

افراد خارجی حاضر در همایش، بیشتر اساتید اردنی یا مصری بودند که در عربستان سکونت داشتند. با میهمانان خارجی که به قصد حضور در همایش آمده باشند برخورد نکردیم. به نظر می‌رسید تنها میهمانان خارجی ما بودیم. سالی که همایش در آن برگزار شده بود، سالن بسیار با شکوه و مجهزی بود. پرده سینما و سن آن به بیش از ۲۰ متر می‌رسید. به قدری بزرگ بود که تصاویر روی پرده آن، با ۳ ویدئوپروژکتور پوشش داده می‌شد.

جلسه با قرائت قرآن کریم آغاز شد و پس از آن رییس دانشگاه ام القری سخنرانی افتتاحیه را با خیر مقدم به خالد الفیصل آغاز کرد. وی در سخنان خود اعلام کرد ملک عبدالله با پیشنهاد افزودن عنوان مأموریت عمره به پژوهشکده مقالات حج موافقت نموده و این پژوهشکده به «پژوهشکده مقالات حج و عمره» تغییر نام یافت.

در پایان نشست روز اول، به تعدادی از پژوهشگران و مسئولان این همایش، جوایزی به دست امیر مکه هدیه شد. با رفتن امیر مکه وضعیت کمی حالت عادی به خود گرفت و همایش در ساعت حدود ۵ بعد از ظهر با دعوت به نهار به پایان رسید.

برنامه روز دوم

روز دوم همایش (یکشنبه ۹۱/۳/۷) جلسات در سه مقطع زمانی با دستور جلسات «مدیریت، اقتصاد و خدمات»، «محیط زیست و بهداشت» و «مدیریت ازدحام جمعیت» تشکیل گردید و به ترتیب سخنرانان زیر به ارائه مقاله و سخنرانی پرداختند. مشروح این جلسات به شرح زیر است:

۱. دکتر محمد بن حسام عبدالکریم عبدالعزیز از دانشکده علوم آداب دانشگاه طیبه
موضوع سخنرانی: وظایف مدیریت در چارچوب قرآن کریم و چگونگی اجرای آن
در موسم حج

خلاصه سخنرانی: مدیریت و عناصر چهارگانه آن عبارت‌اند از: برنامه‌ریزی،
سازماندهی، توجیه و نظارت. تعریف هر یک از این عناصر چهارگانه و اهمیت آن‌ها
در قرآن کریم و چگونگی پیاده کردن آن در موسم حج، از اهداف این بحث می‌باشد.
محورهای این بحث شامل موارد زیر است:

- * چگونگی مدیریت بهداشت
- * تعریف برنامه‌ریزی و اهمیت آن
- * ارزش برنامه‌ریزی از دیدگاه قرآن
- * امکانات اجرایی کردن برنامه‌ریزی در موسم حج
- * تعریف سازماندهی و اهمیت آن
- * بیان ارزش سازماندهی از دیدگاه قرآن
- * امکان پیاده کردن سازماندهی در موسم حج
- * توجیه مردم و اهمیت آن
- * بیان ارزش توجیه از دیدگاه قرآن
- * امکان اجرایی کردن توجیه حجاج در موسم حج
- * تعریف نظارت و اهمیت آن
- * بیان ارزش رقابت از دیدگاه قرآن
- * امکان پیاده کردن نظارت در موسم حج از روش وصفی استقرایی

۲. خانم دکتر جیهان بنت الطاهر محمد عبدالحلیم، از دانشکده تربیت دانشگاه حائل

موضوع سخنرانی: نقش تبلیغ خواهران در موسم حج
خلاصه سخنرانی: دعوت به خداوند متعال، یکی از واجبات هر فرد مسلمان؛ اعم از زن
و مرد است؛ به ویژه در موسم حج، تا بتواند مناسک خود را به آسانی انجام دهد. پس
لازم است یک خانم یا آقا، به امر مهم تبلیغ در موسم حج اهتمام بورزد و تلاش هرچه
بیشتر خود را در این زمان به کار ببندد. همچنین حج فرصت مناسبی است برای دعوت
و ارشاد مردم و تأثیر بر آن‌ها. لذا صحنه حج یکی از مهم‌ترین صحنه‌های دعوت
به شمار می‌آید؛ چرا که حجاج وقت و فرصت زیادی برای شنیدن و زمینه پذیرش
مطالب عبادی و نیکو را دارند. لازم است یک مبلغ از این فرصت به خوبی بهره‌برداری

و برای آن برنامه‌ریزی کند و برای آن برنامه‌های مناسب طراحی نماید. بر این اساس است که مسؤولان کاروان‌ها باید از خواهران مبلغ برای ایفای چنین نقشی استفاده کنند؛ به ویژه از خواهرانی که آشنا به فن تبلیغ هستند؛ زیرا موسم حج، فرصت بسیار کوتاهی است و لازمه آن، توانمندی یک مبلغ برای انتقال معلومات خود است. با توجه به زحمت و مشقتی که خانم‌های مبلغ در موسم حج دارند، تبلیغ برای آن‌ها به منزله جهاد است و در حقیقت از ثواب زیادی برخوردار خواهند شد. در این زمینه نیز چنانچه به صورت افتخاری وارد شوند، اجر و افری را خواهند برد. همچنین یک مبلغ زن، باید ضوابط شرعی، اجتماعی و رفتاری را رعایت کند. همانگونه که مرد بر اساس توانمندی خود وظیفه دارد مردم را به خدا دعوت کند، زن هم وظیفه مشابه را دارد. بی‌شک خانم‌ها در اجرای این مأموریت با مشکلات بیشتری مواجه خواهند بود.

۳. خانم فائزه بنت محمد کریم جان خالق از دانشکده آداب و علوم انسانی دانشگاه عبدالعزیز

موضوع سخنرانی: ذبح حیوانات در موسم حج و استفاده از گوشت آن‌ها
خلاصه سخنرانی: این بحث به این سؤال پاسخ می‌دهد که «چگونه می‌توانیم کشتارگاه
منا را پیشرفته‌تر کنیم؟»

فصل اول مقاله، به مقدمه بحث و فصل دوم به چگونگی پیشرفته کردن کشتارگاه در منا پرداخته است. به گفته وی از زمانی که خداوند حج را به مسلمانان واجب کرد، مسأله نهر و کشتار، یکی از وظایف مهم حجاج بوده است. منظور ما از ذبح حیوانات، ذبح با انواع مختلف آن است؛ به گونه‌ای که کشتارگاه‌ها بر آن اساس در منا توسعه پیدا کنند. به ویژه این که از قرن نهم هجری تاکنون کشتارگاه‌ها همواره توسعه پیدا کرده و بعد از سال ۱۴۰۰ پیشرفت کشتارگاه‌ها در منا به شیوه جدیدی با اجرای طرح عربستان گسترش یافته است؛ به شکلی که می‌توان از گوشت قربانی‌ها استفاده کرد.

در فصل سوم، این مقاله به پاسخ سؤال دوم پرداخته است. اجرای مناسک ذبح سالیانه تنها یک بار در مکان و زمان مشخصی (چهار روز و قوف در منا) انجام می‌شود. لذا الگوی

کشتارگاه در منا نمونه‌ای منحصر به فرد برای ذبح، آماده کردن گوشت و همچنین فریز و نگهداری آن به شمار می‌آید. برای نگهداری گوشت‌ها به عوامل متعددی از جمله محدوده زمانی، مکانی و عوامل طبیعی مانند گنجایش فضای منطقه، تدارک فضای لازم، وضعیت آب و هوا، جهت باد، حمل و نقل و راه‌های ارتباطی باید توجه کرد. طرح استفاده از گوشت‌های قربانی نیاز به برنامه ویژه‌ای دارد. از جمله احداث کشتارگاه پیشرفته و به کارگیری آن و نیز ایجاد ساختاری برای انجام هرچه بهتر مناسک حج و توزیع گوشت قربانی براساس احکام شرعی.

در فصل چهارم، به طرح استفاده از گوشت‌های قربانی اشاره شده است. این طرح در سال ۱۴۰۳ قمری، پس از بررسی گسترده و دقیق انجام شد و کمیته‌های مختلفی از سوی دولت بر آن نظارت دارند و اجرای آن را نیز بانک اسلامی توسعه برعهده گرفته است. بدین ترتیب در موسم حج مدیریت کشتارگاه، وظیفه اجرای بانک اسلامی توسعه است. توزیع گوشت قربانی در میان فقرا و جمعیت‌های خیریه در عربستان براساس دستورالعمل شریعت اسلامی و همچنین توزیع بقیه آن در برخی از کشورهای فقیر، از دیگر وظایف این بانک است. نویسنده در پایان مقاله خود، آگاه‌سازی در زمینه چگونگی اجرای مناسک ذبح از طریق واگذاری وکالت به بانک اسلامی توسعه و همچنین چگونگی استفاده از گوشت‌های قربانی را برای تسهیل در اجرای مناسک حج و حفاظت از محیط زیست، پیشنهاد داده است.

۴. خانم امال بنت رمضان عبدالحمید پژوهشگر علمی

موضوع سخنرانی: نقش حج در ارتقای زندگی علمی در مکه در عصر عثمانی
خلاصه سخنرانی: بدیهی است که از گذشته، موسم حج ارتباط تنگاتنگی با علم و معرفت داشته است. از زمان پیامبر ﷺ مکه مکرمه بستر مناسبی برای برقراری ارتباط بین علم و متعلم بود و مکانی برای تلاقی معرفت و فقاہت به شمار می‌آمده است. مکه سرزمینی است که بسیاری از مردم از مشرق و مغرب زمین به سوی آن می‌آمدند و هریک از آنها حامل یک فرهنگی و علم خاصی بوده‌اند. بسیاری از علما برای حضور در تلاقی این همایش لحظه شماری می‌کردند تا بتوانند آنچه که در ذهن خود

داشتند را به دیگران بیاموزند و از دیگران نیز استفاده کنند. با توجه به کثرت مردم و تنوع قومی آنها، مسائل گوناگونی نیز مطرح بوده است. پس در واقع مکه در موسم حج به منزله گردهمایی علمی بسیار گسترده‌ای بوده و هر کس که در این گردهمایی حضور می‌یافته، به یکی از فرهنگ‌ها مرتبط بوده و یا شبانه‌روز با علما ارتباط داشته است. این ایام، در مسجدالحرام هم حلقات علمی برگزار می‌شد؛ به ویژه این علوم شامل مسائل مربوط به مناسک حج بود. لذا علوم در مکه شکوفا می‌شد و علمای مکه مکرمه خود را برای انجام این وظیفه مهم آماده می‌کردند؛ به گونه‌ای که یک عالم اهل مکه به منزله گنجینه متحرک علمی بود که در علوم مختلف اظهار نظر می‌کرد. علاوه بر آن، موسم حج همواره مکانی بوده است که علما کتب مهم و کمیاب مورد نیاز خود را از مکه تأمین می‌کرده‌اند.

حاجیان نیز در این زمینه نقش داشته و مبالغی را برای آموزش مدارس دینی انفاق می‌کردند. امال بنت رمضان عبدالحمید، در مقاله خود نتیجه می‌گیرد که حجاج در ایام حضور خود در مکه با مطالب علمی آشنا می‌شدند و این علوم را با خود به دیارشان می‌بردند.

سخنران در پایان پیشنهاد کرد: ضروری است با بهره‌گیری از موسم حج و مشارکت علمای جهان اسلام، مجدداً حیات و نشاط علمی مکه احیا گردد. همچنین از طریق آموزش بعضی از دروس در مسجدالحرام و برپایی برخی از سمینارها و گردهمایی‌ها در مراکز علمی و نیز استفاده از کمک‌های مردمی، به نشر علوم یا کتابخانه‌های مکه پردازیم.

۵. دکتر خالد بن فهد العوده از دانشگاه القصیم

موضوع سخنرانی: گسترش تبلیغات مصور به منظور مدیریت ازدحام جمعیت در حرمین شریفین و مشاعر مقدس.

خلاصه سخنرانی: حکومت عربستان تلاش‌های گسترده‌ای را برای اداره موسم حج و عمره به کار می‌گیرد؛ به گونه‌ای که تمام امکانات برای ارائه خدمات بهتر و تأمین امنیت بیشتر بسیج می‌شوند.

سخنران توصیه می‌کند با توجه به تقدس زمان و مکان در ایام حج، کنترل جمعیت و

راهنمایی حجاج با پیام‌های تصویری همراه باشد. ویژگی پیام‌های تصویری به گونه‌ای است که درک آن برای کلیه مخاطبین با هر زبان و ملیت سهل و آسان است. در عین حال این تبلیغات تصویری باید به شکلی طراحی شود که درک آن، نیاز به یک فرهنگ یا سطح علمی خاص نباشد. در این صورت، راهنمایی جمعیت گسترده از طریق مستقیم و یا بیلبوردهای دیجیتالی که از طریق اتاق کنترل توسط مدیران هدایت می‌شود، میسر خواهد بود و این امر سبب خواهد شد که به حرکت مردم سرعت بخشیده و از ازدحام بیش از حد و خفگی برخی جلوگیری شود.

۶. دکتر خالد بن فوزی عبدالحمید حمزه از مؤسسه خیره دارالحديث

موضوع سخنرانی: رعایت بهداشت از سوی پیامبر ﷺ و کاربردی کردن آن در عصر حاضر.

خلاصه سخنرانی: حضرت رسول ﷺ وقتی وارد یثرب شد، آن شهر آلوده به وبا بود و کسانی که به آن شهر می‌آمدند، مبتلا به تب می‌شدند. این آلودگی بر اثر عدم رعایت بهداشت از سوی یهود و نامناسب بودن نقشه ساختمان‌ها بود. پیامبر ﷺ دستور داد همگان نظافت را رعایت کنند و فرمود: خانه‌های خود را نظافت کنید و مانند یهود نباشید؛ همانگونه که سفارش به نظافت شخصی و نیز رعایت نظافت مراکز عمومی فرمود. ایشان دستور داد که برای حضور در نماز جمعه مدینه، مسلمانان با غسل جمعه بیایند. ایشان سفارش کرد که عرض راه‌ها و محل عبور و مرور را فراخ کنند؛ مثلاً اگر در مورد توسعه عرض یک مسیری به اختلاف خوردید، عرض آن مسیر را در حد امکان، ۷ زراع توسعه دهید. این مقدار (۷ زراع) حداکثر ارتفاع ساختمان‌های آن زمان بوده است و افزایش عرض مسیرها سبب می‌شده که آلودگی منازل و ابنیه به وسیله حرکت باد از بین برود و مرتفع گردد.

همچنین ایشان سفارش کرد که باید حریم هر درخت را با درخت دیگر به اندازه ارتفاع آن محاسبه نمود تا رعایت سلامت کشاورزی صورت گیرد. پیامبر ﷺ بر رعایت نظافت عمومی تأکید نمود و تشویق به استفاده از عطر برای خوشبو کردن

فضای محیط کرد و فرمود: «خداوند پاکیزه است و پاکیزگی را دوست دارد». همچنین دستور به عیادت بیماران داد و مسلمانان را از ملاقات بیماران مُسری برحذر داشت. ایشان توصیه نمود که بیماران مبتلا به وبا از سنگ‌های پاکیزه و فاقد آلودگی استفاده نمایند. حضرت رسول ﷺ دستور دادند: مردم مدینه از جابجایی افراد مبتلا به بیماری مسری و با خودداری کنند و در صورتی که اطلاع یافتند فردی وبا دارد، نزد او نروند. حضرت همانگونه که مردم را دعوت به توحید و عبادت می‌نمود، از آنان دعوت می‌کرد که رعایت بهداشت را بنمایند.

پیامبر ﷺ تلاش فراوان کرد که محیط شهر مدینه را سالم نماید. اکنون برای کاربردی کردن توصیه‌های آن حضرت، ما وظیفه داریم که بیمارستان‌های خیریه‌ای را احداث نماییم و برای پشتیبانی کردن از آن، از امور وقف استفاده کنیم.

۷. استاد عبدالعزیز بن فهد عبدالعزیز الدغیثر کارشناس وزارتخانه شهری و روستایی

موضوع سخنرانی: تلاش‌های وزارتخانه شهری و روستایی در اصلاح محیط زیست در موسم حج.

خلاصه سخنرانی: بر کسی پوشیده نیست که حکومت عربستان سعودی با به کارگیری امکانات مادی، فنی و نیروی انسانی خود تلاش‌های گسترده‌ای را در جهت سالم‌سازی محیط زیست به عمل آورده است. برای تحقق این امر، بخش شهری وزارتخانه در زمینه اصلاح محیط زیست در مکه مکرمه، فعالیت‌هایی؛ چه کمی و چه کیفی انجام داده است؛ به گونه‌ای که سطح پیشرفت در این زمینه با کشورهای پیشرفته قابل مقایسه است.

بدیهی است، توجه به محیط زیست عامل مؤثری در سلامت انسان است. اصلاح محیط زیست یک ایده فرهنگی اجتماعی است که کلیه مؤسسات حکومتی و خصوصی باید به رعایت آن اهتمام ورزند. برای تحقق این امر ضروری است مؤسسات دولتی و خصوصی با یکدیگر همکاری کنند. برای رسیدن به این هدف که به عنوان یک فرهنگ به شمار می‌آید و همچنین با توجه به خصوصیات جغرافیایی و وضعیت محیط زیست باید از تمام امکانات برای رسیدن به این هدف و دور کردن بیماری‌ها بهره جست.

۸. دکتر ترکی بن محمد حبیب الله از پژوهشکده حج و عمره، از دانشگاه خادم الحرمین الشریفین

موضوع سخنرانی: بررسی ترکیبات هیدروکربنی معلق در هوای مکه مکرمه
خلاصه سخنرانی: سخنران در مقاله خود به بررسی ترکیبات هیدروکربنی معلق در هوای مکه و مشاعر مقدس، در سال ۱۴۳۱ (دو سال قبل) با نمونه گیری از سه منطقه؛ «الشیبیک»، «منا» و «عزیزیه» پرداخته است. این پژوهش به عنوان یکی از بهترین پژوهش‌های خاورمیانه است که در آن به موضوع آلودگی‌های خطرناک موجود در هوا و نقش سرطان‌زایی آن توجه نموده است. همچنین لازم بود که نمونه‌های این ترکیبات مبتنی بر مسائل علمی بررسی شده و تأثیر آن بر محیط زیست و شهروندان مکه مکرمه و حجاج بیت‌الله الحرام مورد توجه قرار گیرد. نتایج این تحقیقات نشان می‌دهد که آثار این آلودگی در منطقه مسجدالحرام در ارتفاع بالاتری از جمعیت مشاهده شده، درحالی که در منطقه عزیزیه آثار آن بر روی تنفس افراد ظاهر شده است. شایان ذکر است ترکیبات هیدروکربنی که در هوا وجود دارد، می‌تواند به صورت یکسان منشأ طبیعی و انسانی داشته باشد. منشأ طبیعی آن شامل آتش‌سوزی جنگل‌ها و آتش‌فشان‌هاست و منشأ انسانی آن شامل فعالیت‌های بشری؛ از جمله کثرت حرکت خودروها و توسعه شهرک‌های صنعتی و عملیات ناشی از سوخت ناقص، فعالیت نیروگاه‌های برق، سوزاندن زباله، آتش‌زدن هیزم، آشپزی و دود ناشی از سیگار است.

دود ناشی از سوخت ناقص خودروها یک خطر محیط زیستی بزرگی را به وجود می‌آورند؛ بگونه‌ای که بسیاری از ترکیبات آن سرطان‌زا است. همچنین به ویژه سرطان ریه و تغییرات ژنتیکی در نسل انسان از جمله آثار آن است. اجزای تشکیل‌دهنده هیدروکربنی که از دو حلقه یا بیشتر تشکیل گردیده، بر دو قسم تقسیم می‌شوند: یکی به صورت ترکیبات شبه‌عضوی معلق در هوا که به صورت گاز پراکنده‌اند و دمای هوا بر آن‌ها تأثیر دارد و دیگری ترکیبات غیرعضوی معلق در هوا که بیش از ۴ تا ۵ حلقه به صورت اجسام کوچک‌اند. بر اساس نتایج به دست آمده از تحقیقات، اینگونه ترکیبات در هوای مکه مکرمه در ایام حج، به

سبب وجود خودروهایی زیاد و اتوبوس‌ها که به سمت مسجدالحرام و مشاعر مقدسه در حرکت‌اند، به وفور یافت می‌شوند. همچنین وجود شهرک صنعتی، فعالیت تصفیه‌خانه آب، محل دفن زباله و نیروگاه برق تنعیم بر میزان این آلودگی‌ها می‌افزایند. بر اساس اظهارات سخنران برای تکمیل این تحقیقات ۴۵ مرتبه از خاک نمونه‌برداری صورت گرفته و توصیه شده است که به واسطه خطرناک و سرطان‌زا بودن آن‌ها، از تجربیات دیگر کشورها استفاده شود. وی پیشنهاد می‌کند که ترتیبی اتخاذ شود تا از میزان تردد خودروهایی مورد استفاده در مکه کاهش یابد.

۹. ابراهیم بن حسین احمد عبدالرحیم از دانشکدهٔ خادم الحرمین شریفین

موضوع سخنرانی: نقش ذبح شرعی در جلوگیری از بیماری‌های واگیر
خلاصه سخنرانی: ذبح شرعی ضرورتی است برای جلوگیری از بیماری‌های واگیر و اسلام با عنایتی که به این موضوع دارد، قوانینی را برای ذبح حیوانات وضع نموده است که با رعایت آن، خوردن گوشت آن حیوانات حلال می‌گردد. ذبح شرعی تأثیر زیادی بر سلامت گوشت از یک طرف و تأمین بهداشت انسان از سوی دیگر دارد. بنابراین، ضروری است به امور شرعی که اسلام سفارش کرده مقید باشیم. بدین ترتیب، ابتدا باید حلقوم و سپس رگ‌های چپ و راست قطع شوند تا همهٔ خون موجود در حیوان به وسیلهٔ دست و پا زدن تخلیه گردد. باید توجه داشت که نخاع حیوان هنگام ذبح قطع نشود؛ زیرا قطع نخاع سبب حرام شدن گوشت و خارج نشدن خون از بدن حیوان می‌گردد و این امر سبب ایجاد بستری مناسب برای رشد میکروب‌ها می‌شود. سخنران بر اهمیت موضوع قطع سر از بدن حیوان برای خروج همهٔ خون موجود در رگ‌های حیوان همچنان تأکید دارد و معتقد است؛ خروج کل خون از بدن حیوان، باعث جلوگیری از شیوع امراض واگیردار نیز می‌گردد. وی نتیجه‌گیری می‌کند که مسؤولان عربستان باید این موضوع را به ذابحین آموزش دهند تا مانع از قطع سر حیوان به هنگام ذبح گردد و قطع سر هنگامی صورت می‌گیرد که روح حیوان کاملاً از بدن او خارج شده باشد.

۱۰. خانم دکتر نجوی بنت علی معتوق ابوناصف از دانشگاه تربیت اقتصاد خانه دانشگاه ملک عبدالعزيز

موضوع سخنرانی: تأثیر مواد شیمیایی موجود در محیط زیست بر پرده کعبه
خلاصه سخنرانی: به منظور بررسی تأثیر آلودگی بر پرده کعبه به کارگاه بافنده آن رفتیم و با مسئولان متخصص نشست‌هایی برگزار کردیم. در این جلسات مشخص شد که آلودگی پرده کعبه حتی بر روی شکل ظاهر آن نیز تأثیرگذار است و این امر سبب کاهش کیفیت و دوام پرده خواهد شد؛ لذا ضروری است به پرسش‌های زیر پاسخ داده شود:

- * تأثیر عوامل محیط زیست بر پرده کعبه چیست؟
 - * آیا باکتری‌های موجود بر روی پرده کعبه، بر آن تأثیر گذارند؟
 - * میزان تأثیرات آلودگی‌ها بر پرده کعبه چه میزان است؟
 - * راه کارهای کاهش این آلودگی‌های مخرب چیست؟
 - * آلودگی‌های تجهیزات و دستگاه‌های مکانیکی بر پرده کعبه چیست؟
- سخنران از دیگر اهداف خود، پژوهش برای بالا بردن کیفیت پارچه پرده کعبه برشمرده و گفت: این کار، مانع از فرسودگی سریع جامه کعبه می‌شود و پیشگیری از جذب آلودگی بیشتر می‌کند. در این مرحله نمونه‌هایی از پرده کعبه برداشته شده و آزمایش‌هایی به صورت تجربی و علمی بر روی آن انجام می‌پذیرد تا میزان آلودگی و فرسودگی آن بررسی شود. این نمونه‌ها با مواد شیمیایی مختلفی؛ از جمله کیتوزان و فلورید مورد آزمایش قرار گرفته است. مهم‌ترین نتایج که در تحقیقات بدان دست یافته‌ایم، این است که به ترتیب از نانوفزه، فلورین و سپس ترکیب کیتوزان و فلورین برای رفع آلودگی از پرده خانه خدا استفاده شود. سخنران پیشنهاد می‌دهد که از نانوفزه و فلورین برای رفع باکتری‌ها و از آب و میکرو ارگانیزم‌ها برای زدودن چربی‌ها استفاده شود. وی در پایان توصیه کرد که مسئولان برای استفاده بیشتر از پرده کعبه و رفع آلودگی‌های آن از این پژوهش بهره‌برداری نمایند.

۱۱. دکتر شوکت بن محمد فتحی از بخش دامپزشکی دانشگاه القصیم

موضوع سخنرانی: استفاده از مواد ضدعفونی کننده به هنگام ذبح حیوانات

خلاصه سخنرانی: با توجه به حجم زیاد قربانی در روز عید قربان، امکان افزایش آلودگی؛ به ویژه هنگام سلاخی کردن گوسفندان، بسیار محتمل است. فریز کردن گوشت‌های قربانی نیز ممکن است همراه با آلودگی صورت گیرد. در تحقیقاتی که ما انجام داده‌ایم درصدد بوده‌ایم که راه‌های کاهش این آلودگی را بیابیم. با استفاده از مواد اسیدی مجازی که بر ترکیبات گوشت اثرات منفی نداشته باشد، باید گوشت‌های قربانی ضدعفونی شوند. طبیعی است که استفاده از این مواد صرفاً در منطقه منا و در موسم حج توسط بانک توسعه اسلامی صورت می‌گیرد و گاهی، خطاهای فنی در هنگام پوست‌کندن و یا فریز کردن حیوانات رخ می‌دهد. در برخی از موارد مشاهده شده به دلیل غیرمکانیزه بودن پوست‌کندن قربانی‌ها از سوی برخی از افراد ناشی، مقداری از پوست حیوان بر لاشه باقی می‌ماند و همین سبب آلودگی می‌شود. همچنین انتقال آلودگی‌های دیگری نیز هنگام تخلیه شکم و روده حیوانات صورت می‌گیرد. در مواردی نیز مشاهده می‌شود که قربانی با آب غیربهداشتی شسته می‌شود، یا با چاقوی آلوده ذبح می‌گردد یا گوشت قربانی پس از پوست‌کندن با محل غیربهداشتی تماس می‌گیرد. بیشترین گوسفندانی که در این زمان قربانی می‌شوند، گوسفندان نژاد بربری هستند و به همین منظور تحقیقات ما برای از بین بردن میکروب‌ها از قربانی‌ها، بر روی این نژاد صورت گرفت. براساس آزمایش‌هایی که با محلول‌های ۱ تا ۳٪ اسید انجام شد، به این نتیجه رسیدیم که بهترین میزان برای ضدعفونی کردن قربانی‌ها، استفاده از محلول حاوی ۳٪ اسید است.

۱۲. دکتر بسام حسین بن مشاط از دانشکده خادم الحرمین الشریفین

موضوع سخنرانی: اردوگاه حج سبز

خلاصه سخنرانی: مقدار زباله‌ای که در ایام حج در مکه مکرمه و مشاعر مقدسه وجود دارد و انباشته می‌شود، وظیفه سنگینی را برای مسؤولان مربوط، به وجود می‌آورد. مقابله برای کاهش این حجم زباله و خطرات ناشی از آن، امری ضروری است و باید از شیوه جدید و صحیحی در جمع‌آوری زباله‌ها استفاده کرد. هدف از این

پژوهش که به نام «اردوگاه سبز» لقب گرفته، آگاه‌سازی حجاج برای تفکیک زباله از مصدر تولید آن است. سخنران تأکید دارد که این پژوهش در ۳ اردوگاه حجاج پاکستانی، مصری و استرالیایی به طور آزمایشی انجام شده است. این پژوهش که با تبلیغات در مناطق ذکر شده همراه بود، بر مبنای اصول علمی و با همکاری مجریان و حجاج صورت گرفت. در مناطق یادشده ۱۵۰ سطل زباله نصب گردید که با ۱۵ هزار اعلامیه تبلیغاتی به زبان‌های عربی، انگلیسی و اردو، پیام‌هایی را برای تشویق حجاج به تفکیک زباله‌های خود منتشر می‌کرد. نتایج آماري به دست آمده به ترتیب نشان می‌دهد که ۱۹٪، ۱۲/۹٪ و ۱۲/۷٪ از زباله‌های پلاستیکی از اردوگاه‌های مصر، استرالیا و پاکستان جمع‌آوری گردید. همکاری حجاج در تفکیک زباله‌های پلاستیکی در اردوگاه‌های منار در این حجم و به این نسبت، دلیل بر موفقیت این پژوهش می‌باشد که ضروری است زباله‌ها را از محل صدور آن تفکیک کنیم. این امر سبب کاهش کمیت زباله و حفاظت از محیط زیست خواهد شد. لذا باید از مؤسسات مسؤول در اردوگاه‌ها درخواست کرد که زباله‌های حجاج در محل تفکیک شوند تا هم به حفظ بهداشت کمک شده باشد و هم بر زیبایی منطقه تأثیر بگذارد.

۱۳. دکتر محمد بن فتحی عارف از شرکت زهیر فائز

موضوع سخنرانی: نقش مهندسی عمران در مدیریت ازدحام جمعیت
خلاصه سخنرانی: درحالی‌که شاهد افزایش سالیانه تعداد حجاج هستیم، اما مساحت اماکن مقدس به دلیل محدودیت شرعی آن، ثابت است. به گونه‌ای که فضای موجود در مشاعر، گنجایش بیش از این تعداد حجاج را ندارد. این مساحت محدود، درطول اجرای مناسک حج، مشکلات زیادی را برای حجاج ایجاد کرده است. این امر سبب شده است که ما نه تنها به مسأله امنیتی گسترده‌تری حجاج توجه داشته باشیم، بلکه در صدد ارائه طرح بزرگ عمرانی برای موسم حج در مشاعر مقدس نیز باشیم. تحقق چنین دیدگاهی، نیاز به امکانات بسیار گسترده برای اجرایی کردن آن در مشاعر مقدس دارد تا از مشکلات کمبود جا بکاهیم. بخشی از این مشکلات عبارت‌اند از:
پراکنندگی حجاج به صورت غیر منظم در مشاعر، ایجاد مزاحمت و سدّ معبر، ایجاد ترافیک به هنگام رمی جمرات، کمبود سرویس‌های بهداشتی، کمبود آب سردکن،

عدم هموار کردن کوه‌های اطراف، گسترده بودن اردوگاه‌های حکومتی در منا، ناکافی بودن وسایل و امکانات مختلف برای تأمین آسایش حجاج و فقدان فضای سبز و مسقف بودن محل‌های تردد و نیز عدم وجود سالن‌های مخصوص اصلاح. هدف از پژوهشی که در این رابطه صورت گرفته، طراحی یک پروژه عمرانی است که بتواند متغیرات آینده را، از جمله افزایش سالیانه حجاج، برای آسایش و حل برخی از مشکلات آنان در نظر بگیرد.

۱۴. مأمون بن علی جنابری از دانشکده مهندسی دانشگاه عبدالعزیز

موضوع سخنرانی: چگونگی اداره ازدحام جمعیت به هنگام طواف

خلاصه سخنرانی: مشکل عمده‌ای که اکنون در بحث طواف وجود دارد، مربع بودن مسجدالحرام است و این موجب کندی حرکت زائران هنگام طواف می‌شود. برای اصلاح این مشکل، چند طرح ارائه شده است. همچنین حضور مردم در مقابل حجرالأسود سبب کندی حرکت حجاج می‌شود؛ از دیگر مشکلات طواف، طواف به صورت دسته‌جمعی است. در این روش گروه‌ها جمعیت را می‌شکافند و وارد جمعیت می‌شوند و به طرفین خود فشار می‌آورند. همچنین از دیگر مشکلات، ورودی و خروجی حجاج به مطاف است که تناسبی با یکدیگر ندارند. برخی معتقدند که حجر اسماعیل نیز مانعی برای سرعت طواف به حساب می‌آید و باید برداشته شود و فضای آن به فضای مطاف افزوده شود. مشکلات اجرایی که بر سر راه اداره ازدحام جمعیت به هنگام طواف وجود دارد، عبارت‌اند از:

- * تنوع زبانی و فرهنگی حجاج که ارتباط با آنان را مشکل می‌سازد
 - * سنین متنوع حجاج و توانمندی جسمی هریک از آنها
 - * مختلط بودن جمعیت زنان و مردان
 - * طولانی بودن مسیرها
- برای هریک از مشکلات که در بالا اشاره شد، راه‌حل‌هایی ارائه گردیده که عبارت‌اند از:

* عده‌ای معتقدند که باید حجر اسماعیل برداشته شود و جزو مطاف قرار گیرد و

بدینوسیله محل طواف گسترده و افزون گردد.

* طرح دیگر برای اصلاح سرعت مطاف آن است که طواف به صورت بیضی انجام گیرد و از حالت مربع بودن خارج شود.

* حجاج از یک در وارد شوند و پس از پایان طواف از درب دیگر خارج شوند. شبیه کاری که در منا و برای رمی جمرات طراحی و انجام گرفته است.

* مطاف به صورت دو طبقه شود.

۱۵. خانم دکتر ایمان بنت علی محمدی شاهین

موضوع سخنرانی: چگونگی مدیریت جمعیت در عین رعایت اصول اخلاقی

خلاصه سخنرانی: ادارهٔ یک جمعیت گسترده، بستگی به کیفیت و نیز هدف از آن تجمع دارد. عوامل دیگر؛ از جمله ورودی و خروجی‌ها و وجود مساحت‌های وسیع نیز در ادارهٔ جمعیت مؤثر است. چگونگی اداره و هدایت این جمعیت با توجه به رعایت اصول روحی و اخلاقی، امری اجتناب‌ناپذیر است. به گونه‌ای که جنس اشخاصی که در حج و عمره حضور دارند، با جنس دیگر تجمعات بشری متفاوت است. معمولاً در وضعیت ازدحام و شلوغی، جمعیت به یکدیگر فشار می‌آورند. هدف از این پژوهش این است که ما چگونه با استفاده از مسائل معنوی، حجاج را توجیه کنیم که مانع از هل دادن به همدیگر شوند. در این ارتباط تعدادی پرسش‌نامه در بین حجاج توزیع شد تا پیشنهادها و نظریات آنان را نسبت به چگونگی ادارهٔ حجاج در اماکن پرجمعیت و زمان‌های خاص جویا شویم. همچنین با تأکید بر مسائل اخلاقی حجاج برای مدیریت ازدحام، تعدادی پیشنهاد نیز ارائه شده است. نتایج برخی از پژوهش‌ها نشان می‌دهد که بعضی از حجاج به دلیل نگرانی‌هایی که برای انجام اعمال دارند، عجله می‌کنند و یکدیگر را هل می‌دهند. برای جلوگیری از این حرکات توصیه می‌شود که کلاس‌های توجیهی برای حجاج برگزار شود و همچنین درهای ورودی و خروجی به ویژه در مسجدالحرام و بعد از نمازهای یومیه، از یکدیگر جدا شوند. علاوه بر این لازم است تعدادی تابلوهای هشداردهنده و راهنمایی کننده در مسیر حرکت حجاج نصب شود.

۱۶. سرهنگ دکتر خالد بن عوض الفعر

موضوع سخنرانی: نقش پلیس در اداره جمعیت گسترده در مسجدالحرام

خلاصه سخنرانی: اهداف پژوهش در راستای تحقق اهداف زیر است:

* چه کسی مسئولیت اداره کادرهای نیروی انسانی در مسجدالحرام را برعهده داشته باشد؟

* معرفی مراکز پر ازدحام در مسجدالحرام

* معرفی و مشخص کردن عوامل همکار در مدیریت ازدحام

* ارائه راهکارهای لازم برای کاهش جمعیت در ورودی و خروجی در منطقه طواف، سعی و حجرالأسود

فصل اول اظهارات سخنران شامل محورهای اصلی زیر است:

* زمان‌های ازدحام جمعیت و مراحل سه گانه آن

* درهای اصلی و فرعی مسجدالحرام

* نقش دوربین‌ها در اداره و راهنمایی مردم

* اتخاذ مهم‌ترین تدابیر امنیتی

روش پژوهش مبتنی است بر روش وصفی که سخنران بر اهمیت موارد زیر تأکید دارد:

* اتاق کنترل عملیات به مثابه خطوط مواصلاتی این مهم تلقی می‌شود

* مسئولیت و وظایف هریک از گشتی‌های سیار و نگهبانان

* نقش دفتر امور جنایی در مسجدالحرام برای جلوگیری از جرایم

* نقش فرماندهی نیروهای مسجدالحرام در هماهنگی با سایر نیروهای امنیتی

سخنران در ادامه توصیه‌های زیر را مطرح می‌کند:

* ضرورت توجه و هماهنگی بیشتر با مسئولین بعثه‌های کشورهای مختلف

* تلاش برای عدم هدایت حجاج به مسجدالحرام در زمانی که در مکه هستند و اعمال خود را انجام داده‌اند، به منظور ایجاد فضا برای کسانی که اعمالشان به پایان نرسیده است.

* استفاده از صحن‌های مسجدالحرام در اوقاتی که تعداد جمعیت افزایش بیشتری پیدا می‌کند.

۱۷. دکتر باسَم بن جمیل احمد ظفر

موضوع سخنرانی: مدیریت اصطکاک جمعیت در هنگام طواف

خلاصه سخنرانی: باید ساختاری ایجاد شود که جلوی حرکت انفرادی افراد در مقابل جمعیتی که در حال طواف‌اند گرفته شود تا سبب ایجاد اصطکاک نشود. طواف در حقیقت عمل منحصر به فردی است که جمعیت‌های مختلف، با ویژگی‌ها، فرهنگ‌ها، جنسیت‌ها و آهنگ حرکت متفاوت انجام می‌دهند. گاهی این جمعیت آنچنان افزایش پیدا می‌کند که از حد معمول خارج است. روش ما در این پژوهش استفاده از برخی ابزارهای مهندسی عمران است تا اصطکاک و رفتاری که به خاطر رفتار غیر معمول برخی افراد انجام می‌گیرد، اصلاح شود؛ به نسبت نوع اصطکاک‌کی که در جمعیت ایجاد می‌شود، ضروری است که واکنش متناسبی در مقابله با آن اصطکاک از خود نشان دهیم تا بتوانیم حرکت مردم را هماهنگ کرده و از طریق مونیترینگ ماهواره‌ای به درستی هدایت کنیم.

برنامه روز سوم همایش

سومین روز همایش، مصادف بود با دوشنبه ۹۰/۳/۸، جلسات در سه مقطع زمانی، با دستور جلسات «تبلیغات و اطلاع‌رسانی»، «ارزیابی اطلاعات و کاربردی کردن آن» و «عمران و کاربردی کردن مهندسی» تشکیل گردید و به ترتیب سخنرانان زیر به ارائه مقاله و سخنرانی پرداختند:

۱. دکتر وجدی بن حلمی عید عبدالظاهر از دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه امّ القری

موضوع سخنرانی: چگونگی استفاده از تصاویر متحرک و تکنولوژی پیشرفته

فیلم‌برداری عنکبوتی و انعکاس آن‌ها به مونیورها

خلاصه سخنرانی: وی سخنانش را در پاسخ به این پرسش طرح کرد که «چگونه می‌توانیم با استفاده از تکنولوژی‌های عکس‌برداری پیشرفته و دوربین‌های عنکبوتی، فیلم‌های آموزشی بسازیم و از تلویزیون پخش کنیم تا به حرکت حج‌گزاران جهت‌دهی

صحیح بدهیم؟»

آنگاه افزود: تصاویر متحرک بهترین وسیله برای انتقال پیام به مخاطبانی است که هر کدام با یک فرهنگ و یک زبان در این اجتماع شرکت می‌کنند. بدون آموزش قبلی، مقابله با افرادی که برخلاف سیل جمعیت مسیر اصلی در حرکت‌اند، غیرممکن است. بنابراین، ضروری است به منظور ارتقای خدمات به حجاج و جلوگیری از تصادم افراد و بروز درگیری، به آموزش آنان اهتمام ورزیده شود.

نتایج تحقیقاتی که ما در برخی از مناطق با استفاده از تلویزیون‌های بزرگ انجام داده‌ایم نشان می‌دهد که ۶۸٪ از حجاج از پیام‌های منتشر شده آنها متأثر شده‌اند و چنانچه از تلویزیون عربستان منتشر شود ۵۹٪ و اگر از طریق اینترنت انتشار یابد نیز تأثیرات مثبت خود را بجای خواهد گذاشت.

۲. خانم دکتر کوثر بنت حامد محمد زیر ماوی، از دانشکده‌الدعوه دانشگاه ام‌القری

موضوع سخنرانی: میزان تأثیر نظافت بر رفتار شخصی افراد

خلاصه سخنرانی: همهٔ مسلمانان بر اهمیت نظافت واقف‌اند. اما رفتار آنان در مشاعر و حج با این اعتقادشان مغایر است. رفتارشان نشان می‌دهد که برخی از آنها اهمیاتی به رعایت حفاظت از محیط‌زیست و بهداشت جمعی ندارند.

مسائل شرعی، فرهنگی، محیط‌زیست و تبلیغات از عوامل مهمی هستند که رفتارها و باورهای افراد را با یکدیگر تطابق می‌دهند. آموزش نظافت در حج و ممارست در آگاه‌سازی حجاج، در حقیقت میزان تأثیر القانات ما را افزایش خواهد داد. نمونه‌های آماری از حجاج، نحوهٔ میزان تأثیرات ما را نشان می‌دهد. در پرسش‌نامه‌ای که بین حجاج توزیع گردید، به این نتیجه رسیدیم که بین شناخت اعتقادی و ممارست‌های رفتاری و همچنین ناآگاهی به اجرای احکام ارتباط وجود دارد. باید تلاش شود که بین اعتقادات، رفتار و آگاهی احکام یک رابطه کاربردی ایجاد شود. عدم آگاهی به حقیقت احکام شرعی، بی‌توجهی به مسائل شرعی و برداشتهای منفی برخی از حجاج نسبت به خدمات ارائه شده دلیل دیگری بر بروز این رفتارهاست.

۳. دکتر السید بن محمد مرعی از دانشکده علوم و آداب دانشگاه القصیم

موضوع سخنرانی: استفاده از تکنولوژی به منظور آگاه‌سازی و ارشاد حجاج
خلاصه سخنرانی: قلوب مسلمانان برای زیارت حرمین شریفین می‌تپد. از آنجاکه
زائران دارای فرهنگ‌ها و زبان‌های مختلفی هستند، مسؤولان مربوط برای هدایت و
ارائه خدمات به آن‌ها با مشکلاتی مواجه‌اند. سخنران تلاش دارد که زبان و فرهنگ
بصری را به عنوان بهترین روش برای انتقال پیام کارگزاران حج به حجاج معرفی
نماید. وی می‌گوید: زبان و فرهنگ بصری از نوین‌ترین روش‌هایی است که می‌توان
با استفاده از سیستم‌های پیشرفته تکنولوژیکی دعوت اسلامی را به حج‌گزاران منتقل
کرد. این پژوهشگر پیشنهاد داده است که با به کارگیری ۸۰ وسیله تکنولوژی
پیشرفته، مفاهیم دینی و سنت پیامبر ﷺ به حجاج منتقل شود.

۴. دکتر مهدی بن علی ابو فطیم عضو شورای اداره جمعیت جستن

موضوع سخنرانی: نقش تبلیغات تصویری در آگاه‌سازی حجاج
خلاصه سخنرانی: بی‌شک تصاویر متحرک تأثیر زیادی بر رفتار افراد می‌گذارد. این
امر به صورت واضح در برخی از تلویزیون‌های ماهواره‌ای که اکنون به بیش از ۶۰
هزار کانال رسیده و از این تعداد ۶۱۲ کانال آن به زبان عربی است، مشهود است.
هدف ما تأثیرگذاری تصویری بر حجاج بیت‌الله الحرام با استفاده از بزرگ‌نمایی رفتار
اشتباه برخی از حجاج است. این پژوهشگر توصیه می‌کند که ضروری است به توسعه
زیرساخت‌های تبلیغات تصویری توجه گردد.

۵. خانم دکتر مها بنت محمد امام الحلبی از دانشکده فنون تطبیقی دانشگاه عبدالعزیز

موضوع سخنرانی: به کارگیری تکنولوژی در دعوت اسلامی به منظور آگاه‌سازی
حجاج

خلاصه سخنرانی: فریضه حج، از شعائر مهم اسلام است و دل‌های مؤمنان برای انجام
این مناسک می‌تپد و حکومت عربستان برای حسن انجام این کار، وزارتخانه‌ای را
به حج اختصاص داده است. این وزارتخانه طرح‌های زیادی برای تسهیل و هماهنگی

این مراسم انجام داده و پروژه‌های گسترده‌ای برای ساخت و سازهای مهندسی در مناطقی که خلأ آن احساس می‌شده، سامان داده است. این پژوهش با هدف افزایش خدمات و گسترش برنامه‌های فرهنگی و ارشادی توأم با هماهنگی بین بخش‌های مختلف در مشاعر صورت گرفته است. توسعه وسایل خدماتی مانند: پیش‌بینی پارکینگ اتوبوس‌ها، ایجاد سایه‌بان برای حجاج و سایر خدمات از جمله مکانیزه کردن سرویس‌های بهداشتی.

این پژوهش مباحث را در دو موضوع خلاصه کرده است: موضوع اول شامل ارائه نظریات برای بخش‌های مختلف خدمات در مشاعر مقدس و نوع پیام اعلامی است که با روحیات حجاج همخوانی داشته باشد و موضوع دوم عبارت از ارائه تحلیل‌های متفاوت برای بخش‌های مختلف و چگونگی هماهنگی بعمل آوردن بین بخش‌های مختلف خدماتی است.

۶. استاد سعود بن علی الشیخی از وزارت فرهنگ و تبلیغات

موضوع سخنرانی: نقش وزارت فرهنگ و تبلیغات در حج

خلاصه سخنرانی: خدمت به حجاج در عربستان سعودی از منزلت و ارزش بالایی برخوردار است و مسئولان، اولویت خاصی به طرح‌های توسعه می‌دهند.

بر این اساس، به کلیه بخش‌های دولتی، به ویژه شرکت‌ها و مؤسسات عمرانی ابلاغ شده که خدمات و زحمات خود را به شکل مناسبی به اطلاع مردم برسانند. یکی از وظایف مهم این وزارتخانه که از سوی وزیر فرهنگ (عبدالعزیز ابن محی‌الدین خوجه) و معاون ایشان در بخش تبلیغات (ترکی بن سلطان ابن عبدالعزیز) نظارت می‌شود، تأکید بر اطلاع‌رسانی خدماتی است که به حجاج ارائه شده است. برای این منظور مرکز اطلاع‌رسانی در مشاعر مقدس در ایام حج ایجاد گردیده است. علاوه بر این دو کانال تلویزیونی قرآنی و سنت نبوی ﷺ و کانال رادیوی ندای اسلام در مکه مکرمه نیز راه‌اندازی شده تا به اطلاع‌رسانی و راهنمایی حجاج پردازند.

پخش نمازهای پنج‌گانه و پخش مراسم شعائر حج از دیگر مأموریت‌های این رسانه‌های خبری است.

۷. دکتر شریف بن قاسم فتیحی از دانشکده علوم آمار و تنظیم اطلاعات از دانشگاه ملک فیصل

موضوع سخنرانی: طراحی نرم افزار پاسخ به پرسش های حجاج
خلاصه سخنرانی: بسیاری از مسلمانان؛ اعم از زن و مرد در ایام حج برای دریافت پاسخ های شرعی خود نیاز مبرم به عالم دینی دارند و به همین منظور هر کاروانی، یک نفر را که آشنا به احکام دین است همراه خود می آورند. اما گاهی این افراد در دسترس نیستند. لذا این پژوهش برای کسانی است که در ایام حج سؤالی برایشان پیش آید و نتوانند به عالمی دسترسی داشته باشند. این نرم افزار که از تکنولوژی پیشرفته ای برخوردار است قادر است پاسخ های شرعی حجاج بیت الله الحرام را در موسم حج و عمره به صورت ۲۴ ساعته و در طول سال بدهد. طبیعی است این عالم الکترونیکی که هیچ یک از مفتی ها به قدرت پاسخگویی آن نمی رسند، قادر خواهد بود که به تمامی پرسش های عمومی و حتی خصوصی افراد و حتی پرسش های خصوصی زنان پاسخ دهد.

۸. خانم دکتر منال بنت عبدالعزيز عبدالله از دانشگاه اطلاعات و آمار دانشگاه ملک عبدالعزیز

موضوع سخنرانی: نرم افزار آموزشی سه بعدی مناسک حج و عمره
خلاصه سخنرانی: نرم افزار آموزش سه بعدی مناسک حج از میان دیگر نرم افزارها مناسب تر شناخته شده است. این نرم افزار، آموزش حج را به صورت سه بعدی با نشان دادن تصاویر مشاعر و مسجد الحرام به کاربر می آموزد. کاربر هنگامی که از این برنامه استفاده می کند انگیزه می یابد که تا پایان آن، مراحل آموزش مناسک حج را دنبال کند. این نرم افزار به گونه ای طراحی شده است که با استفاده از تصاویر سه بعدی، شیوه انجام مناسک حج را از احرام بستن تا اتمام آن، به نمایش می گذارد. همچنین برای تفهیم بیشتر کاربر، تلاش شده که از نقشه های گوگل نیز استفاده شود تا آموزش بیننده تصور کند که واقعاً در سرزمین مربوط حضور دارد. اینگونه آموزش شامل افراد عرب زبان و دیگران است.

۹. دکتر منذر بن الصادق المدوری از دانشکده شهرک حناکیه

موضوع سخنرانی: چگونگی استفاده حجج از رایانه در ایام حج
خلاصه سخنرانی: طی سال‌های اخیر شاهد توسعه گسترده‌ای در مشاعر، به‌خصوص در مناسک حج بوده‌ایم. توسعه پل‌های رمی جمرات، راه‌اندازی مترو مشاعر و طرح‌های عمرانی بسیار دیگر، از این نوع بوده است. این طرح‌ها باعث افزایش پذیرش حجج شده و ادای مناسک آنان را آسان کرده است. به منظور تسهیل در انجام حج، دانشکده طیبه طرحی را ارائه کرده که حجج با استفاده از تلفن همراه خود بتوانند مسیر و موقعیت خود را شناسایی کرده و با استفاده از آن به انجام مناسک مربوط به مکانی که حضور دارند، پردازند. علاوه بر آن، حجج می‌توانند از این نرم‌افزار در کشور خود نیز استفاده کرده و آموزش ببینند. بدین ترتیب موقعیت حجج مشخص شده و در محدوده‌ای که قرار گرفته‌اند، لحظه به لحظه با احکام خود آشنا می‌شوند تا از زمان مربوط به اعمال عقب نمانند.

۱۰. استاد ماجد بن عبدالله احمد القرنی از مؤسسه آموزش فنی و حرفه‌ای عمومی

موضوع سخنرانی: یکپارچگی بیانیه‌های سازمان‌های مرتبط با حج و پشتیبانی از تصمیمات متخذه

خلاصه سخنرانی: به منظور اتخاذ وحدت رویه در انتشار بیانیه‌ها و جلوگیری از پراکنده کاری ضروری است که کلیه بیانیه‌ها و اعلامیه‌های دستگاه‌های مختلف از یک مرکز صادر شود. کلیه دستگاه‌ها که نیاز به اطلاع‌رسانی دارند با این مرکز در تماس بوده و اطلاعیه‌های خود را جهت انتشار در اختیار این واحد قرار می‌دهند. اگر برخی از مؤسسات به تنهایی بیانیه‌هایی صادر کنند، ضمن اینکه ناهماهنگی در اداره امور ایجاد می‌کنند، باعث کند کردن حرکت مدیریت مرکزی نیز می‌شوند. بایگانی موظف است تمام بیانیه‌های صادر شده را جمع‌آوری کند تا بتوان با اتخاذ تصمیمی واحد به انتشار آنان پردازد. این اقدام باعث می‌شود که پیام‌های مؤسسات بسیاری با یکدیگر ادغام شوند و اطلاع‌رسانی بهتری که از پشتیبانی محکم‌تری برخوردار است، صورت گیرد.

۱۱. دکتر عبداللطیف بن ابراهیم مصطفی از دانشکدهٔ آمار و محاسبات دانشگاه ام‌القری

موضوع سخنرانی: طرح ساماندهی خودکار ایستگاه‌های متروی مشعر با استفاده از شیوه‌های ترکیبی هشداردهندهٔ رادیویی و حس‌گرهای بی‌سیم

خلاصه سخنرانی: مشکل ازدحام جمعیت در سکوهای متروی مشعر و تجمع زائران در مبادی خروجی، منجر به توقف هرچه بیشتر متروها در مسیرهای تعیین شده و نیز شلوغی داخل قطارها می‌شود. روش فعلی مورد استفاده در مشعر، موجب تأخیر در خروج مسافران است و در نهایت به این امر منجر شده که زائران ترجیح دهند از روش‌های دیگر حمل و نقل مانند اتوبوس استفاده کنند یا حتی پیاده بروند و این خود شیوه‌های دیگر حمل و نقل را تحت تأثیر قرار می‌دهد و باعث ایجاد مکان‌های پرجمع دیگری می‌شود.

این تحقیق، راه‌حلی را برای مشکل ذکر شده ارائه می‌کند و آن اعلام هشدار رادیویی و شبکه حس‌گر بی‌سیم است که در حال حاضر در صنعت مورد استفاده قرار می‌گیرد.

۱۲. سرهنگ دکتر علی بن عبدالله الشهري از مرکز تحقیق و پژوهش آتش‌نشانی

موضوع سخنرانی: چگونگی اطفای حریق با استفاده از حداقل آب

خلاصه سخنرانی: دنیای پیشرفته با این که از منابع آبی فراوانی برخوردار است، در تلاش است که حریق‌ها را با استفاده از حداقل آب خاموش کند. هدف از این صرفه‌جویی، حفاظت از منابع آب، محیط زیست و همچنین برای کاهش هزینهٔ انتقال آب است. کشورهایی که با کمبود آب مواجه هستند؛ از جمله عربستان، اگر از ابزارهای دیگری برای اطفای حریق استفاده کنند، می‌توانند مصرف آب را به حداقل برسانند. به ویژه این که این طرح در زمان حج بسیار ضروری است. ما با استفاده از روش‌های گوناگون؛ از جمله نظام کاف، نظام یک در برابر هفت و نیز نظام فشار قوی که محاسن زیادی دارد، به اطفای حریق خواهیم پرداخت.

۱۳. دکتر محمد بن السید طلبه امام، از دفتر دکتر احمد فرید مصطفی مشاور فنی

موضوع سخنرانی: نقش مراکز آماری پیشرفته در پشتیبانی مسؤلان حج و عمره
خلاصه سخنرانی: مکه و مدینه به اعتبار جایگاه دینی تمدنی خود، برجسته و متمایز شده‌اند و به تعداد ۷/۵ میلیون حاجی و عمره‌گزار به این سرزمین گسیل می‌شوند. این دو شهر، باید متکی بر شاخصه‌های آماری باشند که متناسب با ویژگی‌های خاص آن‌ها است، تا از طریق آن‌ها انجام خدمات و تسهیلات قابل ارزیابی شود؛ به ویژه این‌که رعایت این فاکتورها سبب ارائه بهترین خدمات به حجاج و زائران گردد.
سخنران، در ادامه ارائه پژوهش خود در مورد این مراکز آماری می‌گوید: این مقاله از طریق به خدمت گرفتن مجموعه متنوعی از سازمان‌ها و ارگان‌های دست‌اندرکار در حج، پژوهشی پیرامون نقش این مراکز آماری در برگزاری و بهبود بخشیدن به مراسم حج و عمره، به شرح زیر ارائه می‌کند:

* کمک به ارزیابی خدمات به حجاج و عمره‌گزاران و ارتقای آن‌ها با روش علمی منظم

* به کارگیری جدیدترین فناوری‌ها در اداره حج و عمره، تا امکان انجام آسان‌تر و مطمئن‌تر مناسب فراهم گردد

* ایجاد زمینه شناخت سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه برای حجاج و عمل مستمر به آن‌ها

* ارائه پیشنهادها به منظور ارتقای سطح خدمات نوین

* حمایت مسؤلان در اتخاذ تدابیری که منعکس‌کننده تعامل نتیجه بخش عوامل اجتماعی، محیطی و اقتصادی در منطقه گردد

۱۴. دکتر محمد بن فتحی محمد عارف از شرکت زهیر فایز و شرکای او

موضوع سخنرانی: استراتژی بهره‌برداری و توسعه اراضی مشاعر مقدس جهت خدمت به شهروندان و حجاج

خلاصه سخنرانی: بسیاری از شهرها از پدیده رشد بی‌رویه رنج می‌برند؛ به گونه‌ای

که این پدیده در بسیاری از کشورهای بزرگ جهان وجود دارد اما میزان آن در هر کشوری متفاوت است. اینگونه مناطق، کمترین امکانات لازم شهری؛ مانند مسکن، خدمات و شبکه‌های فاضلاب را دارند. ضمن این که از ضوابط بهداشتی، محیطی و اجتماعی نیز محروم‌اند.

در اثر پیامدهای مهم عارض بر حاشیه کنفرانس توسعه دائم (مستمر) در سال ۱۹۹۶، همه کشورهای اولویت را به اصل توانمندسازی؛ یعنی قابلیت داده و بر ضمانت سیاست زمین تأکید کردند.

۱۵. مهندس عبدالله بن محمد فوده از دانشکده پژوهشی حج و عمره خادم الحرمین الشریفین

موضوع سخنرانی: پژوهشی در باره ارزیابی پروژه آزمایشی ساختمان‌های اسکان حجاج بر سطح کوه‌ها در مشعر و منا

خلاصه سخنرانی: سرزمین منا، از جمله مناطقی است که ارزش معنوی والایی میان مسلمانان دارد؛ زیرا حاجی، بسیاری از مناسک حج را در سرزمینی به اتمام می‌رساند که حاوی برنامه‌هایی عبادی؛ مانند رفتن به عرفات در روز نهم و بازگشت از آغاز نیمه‌شب دهم ذی‌حجه است. از برنامه‌های حج، رمی جمرات، قربانی کردن و به سمت خانه خدا روان شدن برای طواف و بیتوته در منا می‌باشد. قرآن کریم می‌فرماید: «تا شاهد منافع برای خود باشند و یاد خدا کنند در روزهای معلوم بخورند و به فقرا بخوراند از چهارپایان.»

با توجه به افزایش تعداد حجاج در هر سال و نظر به محدودیت مکان در مشعر و منا و همچنین کوچک بودن و محدودیت مساحت وادی مشعر و منا، امکان جادادن این تعداد از حجاج از جهت خوابگاه و انواع خدمات‌رسانی، وجود ندارد و این مسأله جزو مهم‌ترین مشکلات اساسی مسؤولان و برنامه‌ریزان حج به شمار می‌آید.

امروزه، بحمدالله ساخت پل‌های متعدد جمرات و برنامه‌ریزی حرکت حجاج طبق برنامه زمان‌بندی شده به سمت این مکان، توسعه کناره‌های کوه، داخل حدود شرعی مشعر،

جهت ایجاد تسهیلات اقامت آن‌ها در منا و زمینه خدمات‌رسانی بهینه فراهم گردیده است. اینجاست که ساخت شش ساختمان طبقاتی مسکونی به عنوان پروژه آزمایشی در دامنه کوه مشعر و منا صادر گردید و بدین ترتیب اداره مرکزی سازه، ساخت شش بنا را در بخش مرتفع وادی منا، با مساحتی افزون بر ۱۳۰۰۰ متر و با زیربنای ۸۷۰۰۰ مترمربع به انجام رساند. هیأت توسعه مکه مکرمه و مدینه منوره و مشاعر مقدسه امر نظرسنجی حجاج، مطوفین و کارگزاران را به عهده مرکز پژوهش‌های خادم الحرمین الشریفین قرار داد؛ به گونه‌ای که این پژوهشکده یک تیم پژوهشی را با همکاری اداره مرکزی پروژه‌های توسعه‌ای وزارت امور شهر و روستاها، مأمور برآورد و ارزیابی این پروژه نمود تا نکات مثبت و منفی را مشخص و اهداف مورد نظر پروژه از جهات مختلف امنیتی، بهداشتی، آسایشی، فرهنگی، اجتماعی و به طور کلی خدمات لازم در هنگام اقامت حجاج در منا در موسم حج را مورد مطالعه و بررسی قرار دهد تا زمینه روان‌سازی اعمال حج فراهم گردد. بدین وسیله زمینه دستورات لازم جهت توسعه سازه بر دامنه کوه‌ها به بهترین شکل مترقی ممکن فراهم گردید تا امکان خدمت به میهمانان حضرت حق فراهم گردد.

۱۶. دکتر خالد بن عبدالرحمان اسره از دانشکده پژوهشی حج و عمره خادم الحرمین الشریفین

موضوع سخنرانی: پژوهشی در باره ارزیابی حرکت نقل و انتقال از حرم تا حرم در مسیر جاده ملک عبدالعزیز، در طی ماه رمضان سال ۱۴۳۲

خلاصه سخنرانی: از مهم‌ترین دلایلی که به شکل‌گیری ترافیک سنگین در منطقه پرتردد مرکزی در طی زمان‌های نماز تراویح و تهجد در ماه رمضان منجر می‌گردد، تلاش صاحبان خودروهای سواری جهت رسیدن به منطقه مرکزی با وسایل نقلیه شخصی است. به منظور جلوگیری از ورود حجم بالای خودروها به منطقه مرکزی و جهت روان‌سازی مسیر پیاده‌ها و سواره‌ها به مسجدالحرام و جدا کردن این دو از یکدیگر و کوتاه‌سازی مسیر پیاده‌روها، اداره کل امنیت بخش

راهنمایی و رانندگی پس از تبادل نظر و پیگیری مقرر کرد تا در ماه رمضان به اجرای آزمایشی حمل و نقل ترددی به وسیله اتوبوس‌ها ما بین دو ایستگاه مرکز محبس الجن و اجیاد، اقدام نماید.

هدف نهایی:

آشنایی با میزان توان حمل و نقل در محور خیابان ملک عبدالعزیز، جهت تردد معتمرین و نمازگزاران در ماه رمضان ۱۴۲۳ و امکان توسعه این برنامه ترددی در محورهای اصلی شهر مکه مکرمه.

اهداف:

- * شناخت میزان استقبال بهره‌برداران نظام ترددی با اتوبوس‌ها
- * شناخت عوامل به‌راه اندازی این سیستم
- * شناخت میزان تأثیرگذاری این سیستم (حمل و نقل ترددی) بر کم کردن فشار ترافیکی و تضمین روان‌سازی تردد و جداسازی پیاده‌ها از سواره‌ها

نقشه راه:

- روش پژوهش وصفی تحلیلی به شرح ذیل می‌باشد:
- * رصد کردن زمان حرکت از ابتدا و رسیدن به ایستگاه‌ها جهت محاسبه زمان جابجایی و میزان سرعت اتوبوس‌ها
- * اندازه‌گیری زمان پیاده و سوار کردن در اتوبوس‌ها، در مسیرهای تخصیص یافته، علاوه بر شناخت میانگین سوار کردن عمره‌گزاران در ایستگاه‌ها
- * مصاحبه با بهره‌برداران از این مسیرها
- * مستندسازی مصور مشکلات میدانی که نشان‌دهنده میزان پایداری به بندهای پروژه است

اهم نتایج:

- * متوسط زمان بارگیری در مسیر خیابان عبدالعزیز در نزدیکی ایستگاه‌های میدان

جمرات ۱/۵ دقیقه

- * متوسط زمان بارگیری در مسیر خیابان عبدالعزیز در نزدیکی حرم ۲/۸ دقیقه
- * متوسط زمان حمل و نقل افراد در مسیر خیابان عبدالعزیز به سمت حرم ۱۰ دقیقه
- * متوسط زمان حمل و نقل افراد در مسیر خیابان عبدالعزیز هنگام بازگشت از حرم ۱۴ دقیقه
- * متوسط زمان رفت و برگشت در مسیر خیابان عبدالعزیز ۳۲/۵ دقیقه
- * حداکثر تعداد افراد انتقال یافته در مدت یک ساعت در مسیر خیابان ملک عبدالعزیز به سمت حرم ۵۶۴ نفر

* حداکثر تعداد افراد انتقال یافته در مدت یک ساعت، در مسیر خیابان ملک عبدالعزیز، در بازگشت به حرم ۳۲۱۸ نفر

* رضایتمندی ۷۲٪ از حجاج از خدمات حمل و نقل ترددی در مسیر خیابان ملک عبدالعزیز

- * میانگین سرعت اتوبوس‌ها در مسیر رفت به حرم ۲۶/۷ کیلومتر در ساعت
- * میانگین سرعت اتوبوس‌ها در مسیر بازگشت از حرم ۱۹/۷ کیلومتر در ساعت

۱۷. دکتر محمدبن عبدالله ادریس، معاون دانشکده پژوهشی حج و عمره خادم الحرمین الشریفین

موضوع سخنرانی: راه‌حل اساسی مشکل ازدحام جمعیت در مطاف

خلاصه سخنرانی: شکل طواف در زمان قریش و نیز در زمان پیامبر ﷺ دایره‌ای بود که پس از آن، هشت ضلعی شد و سپس پستی و بلندی‌های وادی ابراهیم و توسعه آن، حالت مستطیل گونه را به صحن تحمیل کرد و این به دلیل فقدان امکانات فناوری ساخت و ساز در زدودن ارتفاعات اطراف وادی بوده است و به لطف پروردگار این امکانات در عصر ما فراهم گردید و مسجدالحرام در دهه‌های گذشته شاهد توسعه و بازسازی فراوان و متناسب با افزایش حجاج و عمره‌گزاران شد.

علی‌رغم توسعه مستمر و تلاش‌های انجام شده، همچنان ازدیاد جمعیت در داخل مسجدالحرام و صحن‌های اطراف آن، به ویژه در مطاف، در اوقات اوج جمعیت را

شاهد هستیم؛ به گونه‌ای که پژوهش‌ها نشان می‌دهد در زمان و شرایط عادی، تعداد طواف کنندگان ۲۸۰۰۰ نفر در ساعت است (تراکم متوسط ۴ نفر در مترمربع) و در زمان ازدحام جمعیت، این تعداد به ۴۰۰۰۰ نفر در ساعت افزایش پیدا می‌کند (تراکم حداکثری ۶ نفر در مترمربع).

روش پژوهش:

مشکلات و موانع موجب شد برای مقابله با تراکم جمعیت در داخل مسجدالحرام، طرح‌های اساسی توسعه جایگزین به شرح ذیل اتخاذ گردد:

- * بازسازی حریم قدیم، هماهنگ با فاز سوم توسعه سعودی
- * بازسازی رواق قدیم همسو با حرکت، آسایش و سلامتی طواف کنندگان
- * اصالت‌بخشی به سبک سنتی رواق محیط صحن طواف

مبانی طراحی:

- * استفاده حداکثری ممکن از مساحت صحن طواف
- * حفظ هویت معماری مسجدالحرام، به ویژه صحن طواف
- * با تأکید بر حفظ اصالت سنتی و همچنین استفاده از فناوری جدید
- * جاسازی صحن طواف از مکان‌های برگزاری نماز و مرتبط کردن آن به دایره‌های بعدی
- * تسهیل ورود و خروج زائران از مسجدالحرام
- * پراکندن تجمع افراد در صحن‌ها و محل‌های ورود و راهروها
- * مرتبط کردن طبقات مختلف مسجدالحرام، از طریق ورودی‌های جداگانه
- * روان‌سازی مسیر رسیدن به طواف، سعی و مکان‌های نماز
- * برقراری ارتباط مستقیم بین مطاف و مسعی
- * فراهم نمودن سرویس‌های بهداشتی و خدمات مربوطه در اماکن مناسب
- * از طریق روش جاری که بر اساس مبانی طراحی اتخاذ شده است، راه‌حل اساسی مشکل ازدحام جمعیت در صحن طواف حل گردیده و به کاهش سختی‌های طواف کنندگان و افزایش تعداد آنان، کمک نموده است.

۱۸. مهندس احمد بن حسین الخلاقی مدیر اجرایی مرکز نظارت تمدنی

موضوع سخنرانی: شاخصه‌های تمدن برای احیای شهر مکه مکرمه

خلاصه سخنرانی: به منظور اجرای استراتژی عمرانی به صورت مستمر، مرکز نظارت تمدنی ملی و نیز مراکز تابعه در مناطق و شهرهای مختلف عربستان، با الگوگیری از مقررات و توصیه‌های سازمان ملل متحد در مورد توسعه شهرسازی در خصوص ضرورت پیروی کشورها از مقررات و ارزیابی میزان اجرای امور عمرانی، پروژه را آغاز کرده است. بر اساس توجیحات امیر منطقه مکه مکرمه و رییس شورای عالی مرکز نظارت تمدنی در مکه مکرمه تأکید کرده است که امروز در جهانی به‌سر می‌بریم که اجازه تصمیم‌گیری فردی را نمی‌دهد. پس چنانچه هدف ما رشد و توسعه این امت از نظر انسانی و مکانی و پشرفت تا سطح کشورهای توسعه یافته و جهان مترقی باشد، لازم است که به اطلاعات و آمار و دقت در تمام اعمال توسعه‌ای توجه داشته باشیم. این پژوهش با استفاده از فناوری‌های پیشرفته اخیر، اطلاعات جغرافیایی و نقشه‌های موضوعی و مقررات، به مطرح کردن مهم‌ترین شاخصه‌ها برای احیای مکه پرداخته است.

حاشیه‌های اجلاس

پرسش و پاسخ و اظهار نظر ما در همایش

پس از هر جلسه که ۶ سخنران داشت، میکروفون را میان حضار می‌چرخاندند و با اجازه رییس جلسه، حضاران سؤالات خود را از سخنرانان مطرح می‌کردند. در این میان، یکی از سخنرانان در اظهارات خود پیشنهاد داد که برای گسترش صحن حرم و مطاف، حجر اسماعیل را خراب کنیم! آقای احسن از رییس جلسه درخواست وقت کرد و در این زمینه چهار پیشنهاد به شرح زیر مطرح کرد:

۱. پیشنهاد می‌شود به جای تخریب حجر اسماعیل که در نظر مسلمانان دنیا، از قداستی ویژه برخوردار است صحن عثمانی تخریب شود؛ زیرا این صحن نه ارزش تاریخی دارد، نه ارزش هنری و نه دارای ویژگی خاصی است.

۲. هتل‌هایی که در اطراف حرم بنا گردیده، علاوه بر این که بر حرم مشرف هستند، فضای

مفید اطراف حرم را که می‌تواند بخشی از صحن باشد، اشغال کرده‌اند. هتل‌ها را می‌توان چند صد متر دورتر برد اما صحن را نمی‌توان به جای دیگری منتقل کرد.

۳- در ایام حج، بیشتر حاجیان مسافرانی هستند که از خارج عربستان یا خارج از مکه به این شهر می‌آیند و همانطور که در عرفه نماز ظهر و عصر خود را جمع می‌خوانند، می‌توانند نمازهای یومیه را هم جمع بخوانند. در این صورت دیگر کسی برای ادای نماز بعد منتظر نمی‌نشینند و صحن برای انجام عبادت کسانی که طواف واجب دارند خلوت‌تر می‌شود.

۴. پیشنهاد دیگر این که حجاج حاضر در مکه مکرمه، برای زیارت دوره جایی ندارند که بروند، بنابراین، ترجیح می‌دهند که در داخل مسجدالحرام و سر جای خود بنشینند. اگر این‌به‌و آثار تاریخ اسلام در مکه احیا شود و حجاج با این مراکز آشنا شوند؛ مانند مدینه جهت زیارت و دیدار از این اماکن، از مسجدالحرام خارج می‌شوند و حرم خلوت‌تر می‌شود. تشویق غیر مستقیم زوار به خروج از مسجدالحرام برای زیارت این اماکن، راه‌حل دیگری است که از تخریب حجر اسماعیل معقول‌تر است.

استقبال دو نفر از جوانان دانشجو از اظهارات

پس از این اظهارات و اتمام همایش، دو نفر از دانشجویان دانشگاه ام‌القری از شجاعت ما در بیان اظهارات فوق تشکر کردند و گفتند شما حرف دل ما را زدید! جسارت شما ستودنی و قابل تشکر و قدردانی است. وقتی از ملیت ایرانی ما باخبر شدند، علت این شجاعت را ناشی از ملیت ایرانی ما ذکر کردند.

مصاحبه با رادیو بین‌المللی جده

در حاشیه اجلاس وقتی خبرنگار بخش فرانسه رادیو بین‌المللی جده از حضور ما آگاه شد، درخواست انجام مصاحبه با ما را داشت که پاسخ مثبت شنید و این مصاحبه به مدت حدود ۴۰ دقیقه انجام شد که محتوای آن به طور کامل خدمت برادران ارسال گردید. خبرنگار یاد شده درخواست مصاحبه دیگری در ارتباط با عید فطر را دارد که منتظر اعلام تاریخ آن از سوی ما است.

ملاقات با برخی از مسؤولان سمنار و سخنرانان

طی روزهای یادشده، در پایان هر بخش از سمنار، با پژوهشگران و سخنرانان گفتگوها و ملاقات‌هایی انجام گرفت و نظریات ما به آن‌ها منتقل شد. گزارش این ملاقات‌ها طی فرم‌های مربوط ارسال خواهد شد.

دیدار از موزه چشمه زمزم و موزه بیت‌الله الحرام

در پایان روز دوم اجلاس، از شرکت کنندگان دعوت کردند که برای دیدار از موزه‌های آب و بیت‌الله الحرام با وسیله‌های ایاب و ذهابی که از قبل تدارک دیده بودند، به این اماکن بروند.

تقدم هدایایی شامل تعدادی کتاب

یکی از مجریان این همایش که از حضور ما به عنوان دو نفر ایرانی علاقمند آگاه شده بود، طی همایش مرتب در تلاش بود که ارتباط برقرار کند. وی در پایان همایش اظهار داشت قبل از این که بروید، من برای شما کادویی آماده کرده‌ام که در خودرو شخصی‌ام گذاشته‌ام، یادتان باشد قبل از رفتن از من بگیرید. آن شخص در طی روز، چندین بار این موضوع را یادآوری کرد. در پایان همایش ایشان تعدادی کتاب (از هر کدام چند نسخه) به زبان فارسی جهت هدایت‌مان هدیه نمود! اما نکته‌ای که برای ما جالب بود این که این کتاب‌ها با ترجمه فارسی بسیار روان و شیوایی نوشته شده که معلوم می‌شود در این رابطه به طور جدی مشغول کار هستند.

گزارش ویژه

مصاحبه با بخش فرانسه رادیو بین‌المللی جده

روز یکشنبه ۱۳۹۱/۳/۷ و همزمان با برگزاری «همایش مقالات علمی حج ۲۰۱۲» در دانشگاه ام‌القرای مکه مکرمه، پس از اظهار نظری که در پایان یکی از سخنرانی‌ها صورت گرفت، خبرنگار «بخش فرانسه زبان رادیو بین‌المللی جده» متوجه حضور اینجانب به عنوان ایرانی شرکت‌کننده در اجلاس گردید. وی پس از معرفی خود درخواست کرد که مصاحبه‌ای به مدت ۱۰ دقیقه برای این رادیو که مخاطبان آن را کشورهای فرانسه‌زبان،

به ویژه کشورهای آفریقا، تشکیل می‌دهد، از من بگیرد. وقتی که خود را از کشور نیجر معرفی کرد و من بدون مقدمه با وی فرانسه صحبت کردم تعجب وی دوچندان شد و بر انجام مصاحبه حریص تر گردید. درخواست وی را به پس از برگزاری نماز ظهر موکول کردم. وی تا قبل از انجام مصاحبه با این تصور که ممکن است بنده از انجام مصاحبه منصرف شوم، چندین بار مراجعه و درخواست خود را با این تأکید که ۱۰ دقیقه بیشتر وقت شما را نخواهم گرفت تکرار کرد. پس از انجام فریضه ظهر، مصاحبه‌ای به شرح زیر گرفت که اکنون از نظر شما می‌گذرد:

پرسش: شما یک استاد دانشگاه ایرانی هستید و حضور شما در این همایش فرصت مغتنمی است که از شما پرسش نظر شما نسبت به این همایش و مباحثی که در آن طرح می‌شود چیست؟

پاسخ: این همایش را همایش بسیار خوبی دیدم و مباحثی که مطرح گردید مباحث بسیار متنوع، کاربردی و جالب بود. البته می‌توانست غنی تر باشد. همانطور که می‌دانید این همایش، دوازدهمین همایش بود و مسؤولان برگزارکننده، ۱۱ سال تجربه برگزاری آن را دارند. بنده که برای اولین سال در این همایش شرکت می‌کنم، جای بسیاری از متفکران و آرشیکت‌ها و طراحان کشورهای اسلامی را خالی می‌بینم. در جهان اسلام متخصصان و کارشناسان قدرتمندی وجود دارند که در تمام کشورهای اسلامی پراکنده‌اند و وجود آن‌ها می‌توانست جمع نخبگان موجود را تکمیل کند. مسلمانان دنیا نسبت به حج و برگزاری این مراسم منحصر به فرد جهانی تعصب خاصی دارند و حرمین شریفین را متعلق به خود می‌دانند. کاش این جمع امروز ما، با حضور نخبگان همه کشورهای اسلامی، از غنای بیشتری برخوردار می‌شد؛ از جمله در ایران با شناختی که دارم، پروژه‌های بسیار سنگینی به دست متخصصان طراحی و اجرا می‌شود که قابل تحسین است.

نکته دیگری که تصور می‌کنم لازم است به آن توجه شود این است که مباحث مطرح شده در این همایش، فقط به این همایش بسنده نشود. به مسؤولان و کارگزاران حج و عمره در عربستان و همچنین برگزارکنندگان این همایش پیشنهاد می‌کنم یک کمیته اجرایی برای بررسی بیشتر مقالات و راه کارهای اجرایی آن تشکیل دهند. برای بسیاری از مقالات

و پژوهش‌هایی که ارائه شد، ساعت‌ها وقت صرف شده و حیف است که به بایگانی سپرده شود و از آن‌ها استفاده نگردد.

در عین حال، با وجود مقالات و پژوهش‌های قوی که ارائه شد، شاهد پیشنهادهایی بودیم که اجرایی شدن آن‌ها تأثیرات بسیار بدی در افکار عمومی مسلمانان برجای خواهد گذاشت؛ از جمله: همانگونه که خود شاهد بودید یکی از سخنرانان پیشنهاد داد برای کاهش ازدحام در طواف، حجر اسماعیل را خراب کنیم و محیط آن را به مساحت طواف بیافزاییم. تصور من این است که این پیشنهاد هر مسلمانی را جریحه‌دار خواهد کرد. سؤال من از پیشنهاد دهنده این است که مگر با تخریب حجر اسماعیل چند نفر به تعداد حجاجی که در مطاف هستند اضافه می‌شود؟ به اعتقاد من برای حل این مسأله راه‌های بهتر و مؤثرتری وجود دارد که اگر به آن توجه شود، می‌تواند هم به تعداد طواف‌کنندگان بیفزاید و هم افکار عمومی مسلمانان را جریحه‌دار نکند. برای این مسأله من چند پیشنهاد دارم:

۱. صحن موجود در اطراف مطاف، متعلق است به ۱۵۰ سال قبل و این صحن برای ظرفیت حجاج آن سال‌ها طراحی شده است. تعداد زائران دوران عثمانی با تعداد زائران امروز به هیچ وجه قابل قیاس نیست. یکی از راه‌ها این است که صحن‌های دوران عثمانی تخریب و به مطاف اضافه شود. تخریب صحنی که نه ارزش تاریخی دارد، نه ارزش هنری و نه امروز مشکلی از حجاج حل می‌کند، بی‌شک می‌تواند معقول‌تر از تخریب مکان مقدسی مانند حجر اسماعیل باشد.

۲. در اطراف حرم ساختمان‌ها و هتل‌هایی ساخته شده که علاوه بر اشراف بر حرم، موجب خفه کردن فضای حرم شده و وجود آن‌ها در این نزدیکی هیچ ضرورتی ندارد. به جای آن که حجر اسماعیل تخریب شود، بهتر است آن ساختمان‌ها تخریب و به فضای مطاف و مسجدالحرام افزوده شود. وجود این ساختمان‌ها سبب شده است که توجه حجاج به آن‌ها جلب شود و زیبایی کعبه نیز تحت الشعاع قرار گیرد. جابجایی هتل‌ها به یک کیلومتر دورتر هیچ مشکلی به وجود نمی‌آورد.

۳. پیشنهاد دیگر این است که ابنیه تاریخی که در مکه وجود دارند و ارزش معنوی آن‌ها بر هیچکس پوشیده نیست مرمت، بازسازی و به حجاج کشورهای مختلف جهان

معرفی شوند. این امر سبب خواهد شد که حجاج با تاریخ اسلام نیز بیشتر آشنا شوند. حجاج حاضر در مکه بجز مسجدالحرام جایی را ندارند برونند. در مدینه مردم به زیارت دوره می‌روند و از حجم حجاج حاضر در مسجدالنبی ﷺ کاسته می‌شود. اما در مکه به دلیل اینکه حجاج جای دیگری ندارند، وقتی برای نماز ظهر یا مغرب حاضر می‌شوند ترجیح می‌دهند که تا نماز بعد، بر سر جای خود بنشینند. باید به طور غیرمستقیم حجاج تشویق شوند که از نشستن‌های طولانی در محل خودداری کنند. نشستن حجاج در محل خود، از نمازی به نماز دیگر، سبب خواهد شد فضای اندکی هم که وجود دارد توسط آن‌ها اشغال شود و حجاج دیگر که طواف واجب دارند به زحمت بیفتند.

۴. پیشنهاد دیگر این است که نمازهای یومیه به جمع خوانده شود. در ایام حج، اکثر حجاج مسافر هستند و می‌توانند نمازهای ظهر و عصر و مغرب و عشاء خود را به جمع بخوانند. همین اتفاق در عرفه نیز می‌افتد و حجاج همه نمازهای خود را به جمع می‌خوانند. جمع خواندن نمازهای ظهر و عصر و مغرب و عشاء به جماعت، علاوه بر این که مشکل فقهی ندارد، سبب خواهد شد صحن برای کسانی که طواف واجب دارند خلوت شود.

پرسش: شما از ایران آمده‌اید. می‌توانید برای شنوندگان ما وضعیت کنونی ایران را توضیح دهید؟

پاسخ: سؤال خوبی است اما پاسخ آن بسیار گسترده است. وضعیت ایران شامل وضعیت علمی، اجتماعی، سیاسی و... می‌شود اما من در این فرصت کوتاه تلاش خواهم کرد که به هریک از این بخش‌ها، پاسخی مناسب و مختصر بدهم. در یک کلام، ایران امروز قابل قیاس با ایران قبل از انقلاب نیست. ما در بسیاری از زمینه‌ها به توسعه‌های چشمگیری نایل آمده‌ایم. در زمینه علمی، کشور جمهوری اسلامی ایران به مدارجی دست یافته که برای بسیاری از دول غربی نیز باور کردنی نیست. از جمله در زمینه پزشکی، ما تا قبل از انقلاب از پزشکان خارجی استفاده می‌کردیم اما امروز شما در کشور خودتان و در برخی از کشورهای آفریقا شاهدید که پزشکان ما به کمک مردم دیگر کشورهای اسلامی آمده‌اند. تا قبل از انقلاب ما یکی از بزرگ‌ترین واردکنندگان دارو به کشور بودیم اما امروز به لطف انقلاب اسلامی، نه تنها بیش از ۹۰٪ نیاز خود را در داخل کشور تولید می‌کنیم بلکه

بخشی از تولیدات خود را نیز به خارج، از جمله کشورهای آفریقایی صادر می‌کنیم. در زمینه تولید علم، ایران در رتبه بسیار خرسندکننده‌ای رسیده؛ به گونه‌ای که تا چند سال قبل ما رتبه ۵۴ در زمینه نانو تکنولوژی بودیم اما سال گذشته در همایشی که در مسکو برگزار شد، رسماً اعلام گردید که ایران در زمینه نانو تکنولوژی به مقام ۱۲ در جهان رسیده است. در زمینه تکنولوژی هسته‌ای نیز که بحث روز است، امروز ایران بدون بهره‌گیری از مستشاران خارجی، به دانش هسته‌ای دست یافته و این باعث مباحثات برای ایران و کشورهای اسلامی است. همانطور که شاهد هستید آمریکا، اسرائیل و کشورهای غربی حتی حاضر نیستند که ایران اسلامی از این فناوری در زمینه‌های صلح‌آمیز نیز استفاده کند. در خصوص سد سازی تا قبل از انقلاب ما به عنوان کشوری وابسته، نیازمند حضور شرکت‌های اروپایی و آمریکایی بودیم که حتی یک سد خاکی برای ما بسازند، اما امروزه در زمره یکی از بزرگ‌ترین کشورهای سد ساز جهان قرار گرفته‌ایم. همانطور که شما شاهدید ما در برخی از کشورهای آفریقایی؛ از جمله کشور مالی نیز سد سازی کرده‌ایم. در علم ژنتیک ما در زمره چند کشور صنعتی دنیا قرار گرفته‌ایم که قادر به مشابه‌سازی است. ما این پیشرفت‌های علمی را منحصر به خود نمی‌دانیم. ایران معتقد است که دستیابی به هر علم و فناوری متعلق به همه کشورهای اسلامی است و دشمنان ایران هم از این موضوع وحشت دارند. آن‌ها نمی‌خواهند که کشورهای اسلامی در زمینه علوم به خود کفایی برسند؛ به خصوص که آن، کشور ایران باشد. همه این توانمندی‌ها و افتخارات در حالی نصیب کشور شده که بیش از ۳۰ سال است در انواع تحریم‌ها قرار داریم. دشمنان جمهوری اسلامی حتی برای جلوگیری از رشد علمی ایران به ترور دانشمندان کشور دست زدند اما به لطف خداوند به شما مژده می‌دهم که ما به سرعت در حال رشد و ترقی هستیم.

در زمینه تکنولوژی ساخت و پرتاب ماهواره امروز ایران یکی از کشورهای صاحب تکنولوژی است. همچنین امروز در زمینه صنایع نظامی به حد قابل توجهی رسیده‌ایم که قدرت‌ها نتوانند با چشم طمع به کشور نگاه کنند. جمهوری اسلامی معتقد است این صنایع برای ما و کشورهای مسلمان همسایه، به عنوان سپر دفاعی در مقابل دشمنان اسلام تلقی می‌شود.

در خصوص امور سیاسی باید بگویم امروز برخلاف سال‌های قبل از انقلاب، مردم

در حیات سیاسی خود مشارکت دارند. این مشارکت شامل همه اقشار و حتی همه اقلیت‌های مذهبی می‌شود. قانون اساسی ما به عنوان قانونی مترقی پیش‌بینی کرده است که اقلیت‌های مذهبی؛ اعم از زرتشتی، مسیحی و یهودی از بین جامعه خود نمایندگانی را به مجلس بفرستند. اگر قانون اساسی چنین پیش‌بینی نمی‌کرد، با توجه به بافت جمعیتی ایران، اقلیت‌های مذهبی هرگز موفق نمی‌شدند که نماینده‌ای به مجلس بفرستند. تا قبل از انقلاب زنان کمترین نقش را در جامعه داشتند اما امروز به لطف اسلام و انقلاب اسلامی زنان ایران در پست‌های بزرگ سیاسی حضور دارند. جالب است بدانید به نسبت تعداد نمایندگان مجلس ایران و مجلس فرانسه، تعداد زنان مجلس ایران بیشتر از تعداد زنان مجلس ملی فرانسه است. این در حالی است که فرانسه خود را مهد حقوق بشر می‌داند. دختران اکنون نیمی از دانشجویان کشور را تشکیل می‌دهند که این رقم، رقم بسیار قابل توجهی است.

ما صدها نشریه در کشور داریم که در کلیه زمینه‌های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، فنی و... منتشر می‌شود. در ایران حتی برای قشر نایبنا هم روزنامه‌ای به نام روزنامه «ایران سپید» داریم که به خط بریل منتشر می‌شود. این مسأله نه تنها در خاورمیانه بلکه در کل جهان بسیار نادر است. حتی در اروپا نیز فقط در فرانسه چنین نشریه‌ای وجود دارد.

پرسش: با وجودی که قصد نداشتم بیش از ۱۰ دقیقه از وقت شما را بگیرم اما صحبت‌های شما آنقدر شنیدنی و دارای مطالب تازه‌ای بود که آن را در چند برنامه پخش خواهم کرد. به عنوان آخرین سؤال آیا مطلب دیگری هست که فکر کنید طرح آن مفید باشد؟

پاسخ: مطلبی را که بیان آن را ضروری می‌دانم و آن به طور مستقیم با همایش امروز مرتبط است، این است که یکی از مهم‌ترین مشکلات حجاج در ایام حج مسأله حمل و نقل عمومی است. از آنجا که تجربه ۱۱ بار تشرف به خانه خدا را دارم و هر بار در بین مردم هستم، همواره شاهد بوده‌ام که حجاج به ویژه افراد مسن و ضعیف از بابت فقدان وسیله نقلیه عمومی و بعضاً بسته بودن مسیرها به دلیل شلوغی ناراحت‌اند و حجاج مجبورند مسیرهای طولانی را با پای پیاده طی کنند. بیشتر خیابان‌ها و تونل‌های منتهی به

حرم، مملو از جمعیتی است که با پای پیاده تردد می کنند. مکه مکرمه شهر بزرگی است و امروزه حتی برخی از شهرهای کوچک تر از مکه نیز دارای خطوط مترو هستند. بالاخره در آینده دور یا نزدیک، مکه مکرمه و مشاعر مقدسه دارای مترو خواهند شد؛ چرا این تصمیم زودتر گرفته نشود؟ به مقامات مسؤول پیشنهاد می کنم که با ساخت مترو، نام خود را به عنوان کسی که «برای اولین بار دستور ساخت مترو شهر مکه را داد» در تاریخ به نیکی ثبت کنند تا هم از اجر اخروی برخوردار شوند و هم از برکات مادی آن، حجاج بهره مند گردند.

ملاحظات

- * در حین مصاحبه اظهارات اینجانب به شدت مورد تأیید وی قرار می گرفت. به گونه ای که در پایان از انجام این مصاحبه بسیار ابراز خرسندی می کرد.
- * او از من درخواست کرد که مصاحبه دیگری در ارتباط با عید سعید فطر با وی انجام دهم تا در زمان خود طی دو ماه آینده انتشار یابد.
- * در پایان، تلفن های ثابت و همراه و همچنین ایمیل خود را داد تا با هم در ارتباط باشیم.
- * وی دانشجوی سال ۱۲ دکترای دانشگاه ام القری است که همزمان برای بخش فرانسوی زبان رادیو بین المللی جده نیز کار می کند.
- * دو روز بعد از انجام مصاحبه، او را برای شام به هتل دعوت کردم. آمد و حدود ۲ ساعت با هم صحبت کردیم.
- * از مصاحبه ای که انجام داده بود، اظهار رضایت زیاد می کرد اما گفت: به دلیل این که برخی از هتل های اطراف حرم متعلق به افراد ذی نفوذی است، از شما عذرخواهی می کنم و مجبورم آن بخش را پخش نکنم.
- * واقعاً خداوند لطف بزرگی را نصیب ما کرد. درحالی که ما همواره می کوشیم یکی را پیدا کنیم که حرفهایمان را بشنود، به گونه ای باور نکردنی، زمینه ای ایجاد شد که همه مخاطبان فرانسوی زبان مورد خطاب قرار گیرند و مطالبمان را گوش کنند! از این بابت خدا را بسیار شاکریم.